

Sisejulgeolek ja avalik kord

Õiguskaitseasutuste tugevdamine ja arendamine, et ennetada ja lahendada probleeme, mis ohustavad riigi ja ühiskonna turvalisust. Sealhulgas parem oskus reageerida ohtudele nagu terrorism, organiseeritud kuritegevus, küberoht ja oht põhiseaduslikule korrale.

AVALIKU KORRA TAGAMINE, SH MASSILINE KORRATUS: SIM, JDM, KAM

Avaliku korra tagamine tähendab rikkumiste ennetamist ja tõkestamist, sh massiliste korratuste ennetamist ja tõkestamist, avaliku ruumi järelevalvet ja isikute elu, tervise ja vara ohutuse ning õiguste kaitset. Avaliku korra tagamist korraldab peamiselt Politsei- ja Piirivalveamet, kaasates vajaduse korral teiste riigiasutuste ressursi, sh Kaitseväge või Kaitseliidu varustust ja liikmeid.

Peamised avalikku korda ohustavad tegurid on:

- ✓ kuritegevus (vägivald, vandalism, vargused, kelmused)
- ✓ massirahutused, meeleavalduste eskaleerumine
- ✓ alkoholist ja narkootikumidest põhjustatud vägivalda- ja õnnetusjuhtumid
- ✓ vihakõne ja ühiskondlik lõhestumine
- ✓ politsei või päästeteenistuse võimekuse ülekoormus või sihilik takistamine

KIIRE ABI JA 112 TAGAMINE: SIM

Eestis on tagatud kiire abi hädaabinumbri 112. Häirekeskus korraldab vastavalt sündmusele politsei, päästeteenistuse või kiirabi õnnetuskohale jõudmise üle Eest, sh väikesaartele.

Kriisi korral avatakse riigiinfonumber 1247, mis on kontaktpunktiks, jagades erakorraliste sündmuste ajal usaldusväärset ja ametlikult kinnitatud riigiinfot ning käitumisjuhiseid.

UURIMINE, SÜÜDISTUSE ESITAMINE JA ÕIGUSEMÕISTMINE: JDM, SIM

Eesti lähtub õigusriigi põhimõttest, et täidesaatev ja kohtuvõim peavad olema teineteisest lahus ning õigust mõistab vaid kohus.

Uurimisasutusi on mitmeid. Politsei- ja Piirivalveamet, Kaitsepolitseiamet, Maksu- ja Tolliamet,

Konkurentsiamet, sõjaväepolitsei, Keskkonnaamet ning Justiits- ja Digiministeeriumi vanglate osakond ja vangla teevad uurimistoiminguid vastavalt oma valdkonnale.

Kohtueelset menetlust tervikuna juhib prokuratuur ning tema ülesanne on ka kohtus riikliku süüdistuse esindamine.

Õigusemõistmine on kohtute pädevuses. Eestis on esimese astme kohtud ehk maakohus ja halduskohus, teise astme kohtud ehk ringkonnakohtud ning kõige kõrgem kohtuaste on Riigikohus. Eestis puudub eraldi kohus sõjakuritegude menetlemiseks.

VANGISTUSE TÄIDEVIIMINE: JDM

Süüdimõistva kohtuotsuse täideviimiseks võib kohaldada vangistust kinnises või avavanglas. Vangistuse eesmärk on kinnipeetava suunamine õiguskuulekale käitumisele ning õiguskorra kaitsmine.

Vanglad asuvad Tartus, Jõhvis ja Tallinnas.

SISEJULGEOLEKU JA PÕHISEADUSLIKU KORRA KAITSE: SIM, JDM, KAM

Sisejulgeoleku tagamine on riigivastase vaenuliku mittesõjalise tegevuse ennetamine ja tõkestamine. Ülesande täitmise peavastutajad on Kaitsepolitseiamet ning Politsei- ja Piirivalveamet, kes kaasavad vajaduse korral teisi asutusi, sh Kaitseväge üksuseid. Sisejulgeolekut tagatakse eelkõige:

- ✓ vastuluurega
- ✓ vaenuliku õõnestus- ja mõjutustegevuse tõkestamisega
- ✓ terrorismi ja radikaliseerumise ennetamisega
- ✓ riigivastaste kuritegude menetlemisega
- ✓ riigi kriitilise taristu, teenuste ning võtmeisikute kaitsega
- ✓ piirihaldusega, sh massilise sisserände tõrjumisega

Sisejulgeolekut ohustab vaenulik tegevus, mis kahjustab põhiseaduslikku korda ja riigi toimimist – sageli varjatult, sihilikult ja süsteemselt. Peamised sisejulgeolekut ohustavad tegurid:

- ✓ vaenulik õõnestus- ja mõjutustegevus: ühiskonna lõhestamine, infooperatsioonid, valeinfo, usalduse õõnestamine, suveräänsete otsuste mõjutamine ja manipulatsioon
- ✓ terrorism ja äärmuslus – radikaliseerumine, polariseerumine, vägivaldne ekstremism ja terrorism

- ✓ luure ja sabotaaž – teabe leke, isikute ja protsesside ja riigi või elutähtsate teenuste toimimise mõjutamine ja kahjustamine
- ✓ korruptsioon ja riigi õõnestamine – riigi suveräänsete otsuste mõjutamine ja demokraatia nõrgestamine, riigi usalduse vähenemine, valimiste mõjutamine
- ✓ majandusjulgeolek – ebausaldusväärsete toodete, teenuste, tehnoloogia kasutamine, mille kaudu on võimalik varastada teavet ning mõjutada riigi toimimist. Samuti majanduslik sõltuvus, mida on võimalik kasutada suveräänsete otsuste mõjutamiseks, manipuleerimiseks või riigi toimimise kahjustamiseks.

KÜBERTURVALISUS JA -KAITSE: JDM, SIM

Valdav osa riigi osutatavatest teenustest on digitaalsed, ka erasektor on üle läinud digilahendustele alates e-kaubandusest kuni erinevate nutilahendusteni, olles nii haavatavad erinevatest küberrünnetest, mis võivad ajutiselt halvata kogu konkreetse digilahenduse. Oluline on küberruumis toimetades tagada enda ja teiste turvalisus, kasutades viirusetõrjet, uuendades regulaarselt tarkvara ja andes rikkumistest teada politseile.

Riigi küberturvalisusega tegeleb Riigi Infosüsteemide Amet.

VÕTMEISIKUTE KAITSE: SIM, KAM

Võtmeisikute kaitse eesmärk on tagada riigijuhtide ja strateegiliste ametnike turvalisus. See kindlustab juhtimise katkematu toimimise ka kriisi ajal.

Ülesande täideviimise eest vastutab eelkõige Politsei- ja Piirivalveamet, keda partnerasutused toetavad.

RIIGI KRIITILISE TARISTU JA TEENUSE KAITSE: SIM, KAM

Riigi kriitilise taristu ja teenuste toimimine kriisi ajal on ühiskonna ja riigikaitse jaoks hädavajalik. Taristu või sellel osutatava teenuse kaitse on teenuse osutaja ülesanne, kuid suurenenud ohu olukorras toetavad määratud objektidel kaitse tagamist Politsei- ja Piirivalveamet, Kaitsevägi ja Kaitseliit.

PIIRIHALDUS, SH MASSILINE SISSEÄRÄNNE: SIM, SOM, RAM, KAM

Riigipiir hõlmab nii maismaa- kui ka merealasid. Riigi julgeoleku tagamiseks on tähtis vajaduse korral kontrollida piiriületajaid.

Massiline sisseäränne võib olla seaduslik või ebaseaduslik. Eestis on ebaseadusliku sisseärände oht väga tõenäoline ja seotud eelkõige Venemaalt ja Valgevenest lähtuva rände hoogustumise võimalusega. Ülesande täitmise peavastutaja on Politsei- ja Piirivalveamet, kes kaasab vajaduse korral teisi asutusi, sh Kaitseväge või Kaitseliidu üksuseid.

MEREPÄÄSTE NING OTSINGU- JA PÄÄSTETÖÖD (SAR): SIM, KAM

Mereohutuse tagamine ja veekogudel õnnetusse sattunute päästmine on osa rahvusvahelise mereõiguse regulatsioonist, kus merehädaliste päästmisel on kindel roll. Ülesande täitmine jaguneb riigiasutuste (merevägi, Politsei- ja Piirivalveamet) ja vabatahtlike (nt Päästeliit) vahel.

MEREREOSTUSE LIKVIDEERIMINE: KAM

Läänemerd läbivad regulaarselt eri veostega laevad, millelt võib nt õnnetuse tagajärjel lekkida suures koguses laevakütust. Merereostuse likvideerimine vajab erivarustust ning üldjuhul ka paljude riikide ühist koostööd, sest reostus võib tuule suunast ja tugevusest olenevalt liikuda üle riigipiiride. Merealal turvalisuse tagamine, sh reostuse likvideerimine on mereväe ülesanne. Seejuures sõltub merereostuse likvideerimine kriisi olemusest ja intensiivsusest ning sõjalise kriisi puhul võidakse alandada teenuse osutamise taset.

VALMISOLEK CBRN JUHTUMIKS, SH KIIRGUSSEIRE: SIM, KLIM

CBRN on ingliskeelne lühend, mis tähendab valmisolekut keemiliste, bioloogiliste, radioloogiliste ja tuumamaterjalide väärkasutamisest põhjustatud olukordi lahendada.

Ülesande täitmise eest vastutavad Päästeamet ja Kaitsepolitseiamet.

Keskkonnaamet seirab pidevalt ioniseeriva kiirguse näitajaid Eestis ja meie lähiriikides. Pidevalt jälgitakse ka rahvusvaheliste kiirgusohutusasutuste infovooge. Eesti kiirgusohust varajase hoiatamise seirevõrk koosneb 15 automaatsest kiirgusseirejaamast, mis mõõdavad reaalajas õhu gammakiirguse taset üle Eesti.

Kui kiirgustase Eestis või mõnes lähiriigis peaks muutuma, annab Keskkonnaamet sellest teada.

VÄLISÕHUSEIRE, SH VARAJANE HOIATUS: KLIM

Õhu saastumisel võivad olla nii inimtekkelised kui ka looduslikud põhjused. Õhus olevad saasteained põhjustavad otsest või kaudset mõju meie tervisele. Selleks, et kaitsta inimest ja looduskeskkonda, on kehtestatud mitmed õhukvaliteedi piir- ja sihtväärtused, mida monitoorib Keskkonnaamet, kes teavitab avalikkust õhusaaste korral ning annab käitumisjuhiseid kas siseruumi varjumiseks või näiteks maski kandmiseks (nt ulatuslike maastikupõlengute või tööstusõnnetuste puhul).

OHTLIKE JÄÄTMETE KÄITLEMINE: KLIM

Ohtlikeks jäätmeteks on kodumajapidamises kasutatavate elektroonikaseadmete, patareide ja akude jäätmed, tervishoiuteenuste osutamisel tekkinud nakkusohhtlikud jäätmed, ehitus- ja lammutusobjektidel ja sõidukite hooldusel tekkinud ohtlikud kemikaalid, aga ka tööstuses kasutatavate kemikaalide jäätmed ja ohtlike ainetega saastunud pinnas ja vesi.

Ohtlike jäätmeid tuleb käidelda vastavalt erinõuetele, tagades inimeste ja keskkonnakaitse kõrgeima taseme, ning need tuleb koguda tavajäätmetest eraldi spetsiaalsetes kogumiskohtades või

jäätmejaamades.

Ohtlike jäätmete korrektne käitlemine aitab ära hoida õnnetusi, keskkonnareostust ja inimeste terviseriske. Sõjalise kriisi ajal on ohtlike jäätmete kontrollitud käitlemine hädavajalik, et vältida täiendavat riski inimeste, keskkonna ja taristu jaoks.

PÄÄSTETÖÖD MAAL: SIM

Päästeameti ülesanne on reageerida väljakutsetele, kus võib olla ohus inimese elu või vara, siia alla kuuluvad nii tulekahjud, keemiaõnnetused, varingud kui ka muud taolised päästesündmused. Ukrainas toimuva sõja näitel võib öelda, et Päästeametil on oluline roll esmareageerijana nt raketirünnaku tagajärjel hoonetulekahju kustutamisel ning varingust tingitud rusude vahelt inimeste päästmisel.

DEMINEERIMINE: SIM

Päästeamet teeb igal aastal kahjutuks tuhandeid plahvatusohtlikke granaate, mürske, miine jt lõhkekehi, mis leitakse peamiselt maailmasõdade jäänukitena. Riigikaitse kriisi korral saavad demineerijad toetada vajaduse korral nii Kaitseväge kui ka tagada tsiviilühiskonna turvalisuse vastase plahvatusohtlike lõhkekehade demineerimisel.

ULATUSLIKU EVAKUATSIOONI KORRALDAMINE: SIM, SOM, KAM, KOV

Ohu korral võib olla vajalik viia inimesed ohtlikult alalt ohutusse kohta ning tagada neile vajaduse korral vältimatu sotsiaalabi (st majutus, toit ning ilmale vastav riietus). Ülesande täitmise eest vastutab Päästeamet, kes koostab erinevate sündmuste tarbeks plaani, nt üleujutuseks, tööstusõnnetuseks või sõjaks. Ülesande täitmisele on kaasatud oma ülesannete raames eri osalised, tagamaks inimeste turvalisus, sealhulgas näiteks politsei liikluse korraldamisega, Sotsiaalkindlustusamet psühhosotsiaalse kriisiabi korraldamisega, Kaitseväge õigeaegse ohuteavitusega riigikaitse kriisi korral ning omavalitsusüksus vältimatu sotsiaalabi tagamisega.

VARJUMISE KORRALDAMINE: SIM, SOM, KOV

Välisteguritest tingitud ohuolukorras, nt plahvatusel põhinev lööklaine, õhusaaste jms, võib olla vajalik varjuda ohu eest siseruumidesse. Selleks tuleb inimestele anda õige info õigel ajal ning ettevalmistava tööna suurendada inimeste teadlikkust varjumisvõimalustest oma elukohas ja seada valmis nõutele vastavad avalikud varjumiskohad. Varjumist korraldab Päästeamet.

Viimati uuendatud 16.10.2025